

Ενώνοντας τις τελίτσες: Παράλογο Εμπόριο και Κλιματικό Χάος

English title: *Connecting the Dots: Insane Trade and Climate Chaos* (blog, May 14th, 2019)

Της / written by: **Sean Keller – Media and Outreach Coordinator, Local Futures**
Μεταφράστηκε από/ translated by: **Erato Triantafyllidi**

Φαντασθείτε ένα κόσμο όπου τα τρόφιμα μονίμως αποστέλλονται χιλιάδες μίλια μακριά προκειμένου να υποστούν επεξεργασία, και μετά ξαναστέλλονται πίσω για να πωληθούν ακριβώς εκεί απ' όπου ξεκίνησαν. Φαντασθείτε αγελάδες από το Μεξικό να ταΐζονται καλαμπόκι εισαγωγής από τις Ηνωμένες Πολιτείες, μετά να εξάγονται για σφαγή στις Ηνωμένες Πολιτείες, και το κρέας τους να ξαναστέλλεται στο Μεξικό, πίσω ξανά πάλι, για να πωληθεί. Φαντασθείτε ένα κόσμο όπου, τις περισσότερες χρονιές από το 2005 και δώθε, η Κίνα έχει με κάποιον τρόπο καταφέρει να εισαγάγει περισσότερα αγαθά από τον εαυτό της παρά από τις ΗΠΑ, ένα από τους μεγαλύτερους εμπορικούς της εταίρους.

Αυτό μπορεί να ακούγεται σαν το σενάριο κάποιας ζοφερής φανταστικής ταινίας κινουμένων σχεδίων – έστω, απευθυνόμενης σε φανατικούς της τεχνολογίας. Όμως δεν πρόκειται για αστείο – στην πραγματικότητα αυτή είναι η καθημερινή ρουτίνα της παγκοσμιοποιημένης οικονομίας.

Τα πιο πάνω παραδείγματα είναι όλα περιπτώσεις 'επανεισαγωγής' – με άλλα λόγια, χώρες που στέλνουν τα αγαθά τους υπερποντίως μόνο και μόνο για να ξανασταλούν πίσω πάλι σε κάποιο μεταγενέστερο στάδιο της παραγωγικής αλυσίδας. Και συνιστούν κάθε άλλο παρά μοναδικές περιπτώσεις αυτού του παράδοξου φαινομένου. Στα νερά έξω από τις νορβηγικές ακτές, οι μπακαλιάροι καταπλέουν ύστερα από ένα εντυπωσιακό ταξίδι μετανάστευσης, έχοντας διασχίσει κολυμπώντας χιλιάδες μίλια γύρω από τον Αρκτικό Κύκλο, αναζητώντας μέρος ν' αφήσουν τα αυγά τους. Αυτή η μετανάστευση, ωστόσο, ωχριά μπροστά σε εκείνη που διεξάγουν τα ψάρια μετά την αλίευσή τους: αποστέλλονται στη Κίνα για να φιλεταριστούν πριν επιστρέψουν στις αγορές της Σκανδιναβίας προς πώληση. Αυτή η παγκοσμιοποίηση της αλυσίδας προσφοράς των θαλασσινών εκτείνεται επίσης και στις ΗΠΑ: Πάνω από τα μισά θαλασσινά είδη που αλιεύονται στην Αλάσκα υφίστανται επεξεργασία στην Κίνα, και πολλά από αυτά ξαναστέλλονται κατ' ευθείαν πίσω στα ράφια των αμερικάνικων παντοπωλείων.

Πάνω στην παράνοια της επανεισαγωγής έρχεται να κολλήσει το εξίσου ακατανόητο φαινόμενο του περιττού εμπορίου. Πρόκειται για μια συνήθη πρακτική κατά την οποία διάφορες χώρες εισάγουν και εξάγουν τεράστιες ποσότητες πανομοιότυπων προϊόντων μέσα σε μια δεδομένη χρονιά. Για να πάρουμε ένα ιδιαίτερα χτυπητό παράδειγμα, το 2007, η Βρετανία εισήγαγε 15.000 τόνους βάρφλες

με επικάλυψη σοκολάτας, ενώ εξήγαγε 14.000 τόνους. Το 2017, οι ΗΠΑ εισήγαγαν και εξήγαγαν επίσης περί τους 1,5 εκατομμύρια τόνους βοδινό κρέας, και σχεδόν μισό εκατομμύριο τόνους πατάτες. Το 2016, έφθασαν στο Ηνωμένο Βασίλειο 213.000 τόνοι νωπό γάλα – κατακλυσμός σωστός θα λέγαμε, αν άλλοι 545.000 τόνοι γάλα δεν είχαν επίσης φύγει από το ΗΒ μέσα στην ίδια εκείνη χρονιά.

Αν το δούμε αντικειμενικά, το εμπόριο αυτού του είδους δεν βγάζει νόημα από άποψη οικονομίας. Για ποιόν λόγο θα άξιζε να καταβληθεί το τεράστιο κόστος – σε χρήμα όσο και σε καύσιμα – της αποστολής στο εξωτερικό απολύτως καλών τροφίμων με μόνο σκοπό να τα ξαναφέρουμε πίσω;

Η απάντηση βρίσκεται στον τρόπο με τον οποίο έχει δομηθεί η οικονομία της παγκοσμιοποίησης. Οι συμφωνίες του 'Ελευθέρου εμπορίου' επιτρέπουν στις μεγάλες πολυεθνικές εταιρείες την πρόσβαση σε εργασία και φυσικούς πόρους σχεδόν απανταχού της γης, δίνοντάς τους τη δυνατότητα να επωφελούνται από φορολογικά παραθυράκια και εθνικές διαφορές σε θέματα εργασίας και περιβαλλοντικών δεσμεύσεων. Παράλληλα, άμεσες και έμμεσες επιδοτήσεις στα ορυκτά καύσιμα της τάξεως των 5 τρις δολλαρίων τον χρόνο παγκοσμίως, επιτρέπουν στα κόστη αποστολής να φορτώνονται σε μεγάλη έκταση στους φορολογουμένους και στο περιβάλλον, αντί των επιχειρήσεων τις οποίες πραγματικά βαρύνουν. Οι δομικές αυτές δυνάμεις σε συνδυασμό οδηγούν σε παρανοϊκά επίπεδα διεθνών μεταφορών που δεν εξυπηρετούν τίποτε άλλο εκτός από την διόγκωση των εταιρικών κερδών.

Οι συνέπειες αυτής της αισχρής τακτικής είναι ήδη σοβαρές, και τείνουν να χειροτερέψουν τις επόμενες δεκαετίες. Οι μικροκαλλιεργητές, ιδιαίτερα στον παγκόσμιο Νότο, έχουν δει τον βιοπορισμό τους να υπονομεύεται από τις εισροές φθηνών τροφίμων από το εξωτερικό. Παράλληλα, οι παραδοσιακές ανθεκτικές στο κλίμα αγροτικές πρακτικές τους αποθαρρύνονται εμπράκτως από τον Παγκόσμιο Οργανισμό Εμπορίου (WTO) και τις συμφωνίες 'ελευθέρου εμπορίου'. Και η επεξεργασία και συσκευασία των τροφίμων – αναγκαίες προκειμένου για τρόφιμα που θα σταλούν πολύ μακριά από τον τόπο παραγωγής τους – ευθύνονται για ένα σημαντικό ποσοστό των εκπομπών αερίων θερμοκηπίου από το παγκοσμιοποιημένο σύστημα διατροφής.

Τα τρόφιμα δεν συνιστούν το μόνο προϊόν που συνεπάγεται περιττά μίλια μεταφοράς. Τα διάφορα μέρη ενός τυπικού 'έξυπνου τηλεφώνου', για παράδειγμα, έχουν διανύσει συνολικά μισό εκατομμύριο μίλια – καλύπτοντας τρεις ηπείρους – πριν προσγειωθούν στην τσέπη σας. Αυτό το είδος πλεονάζοντος ή περιττού εμπορίου είναι ο λόγος που οι εκπομπές άνθρακα από τις διεθνείς μεταφορές αυξάνονται σχεδόν τρεις φορές γρηγορότερα από τις εκπομπές άλλων πηγών. Με τους τρέχοντες ρυθμούς ανάπτυξης, το διεθνές εμπόριο δια θαλάσσης και αέρος θα εκπέμπει, μέχρι το 2050, σχεδόν ίση ποσότητα διοξειδίου του άνθρακα, με αυτήν που εκπέμπει σήμερα ολόκληρη η Ευρωπαϊκή Ένωση.

Η σύνδεση μεταξύ φιλελευθεροποιημένων εμπορικών συστημάτων και εκπομπών άνθρακα είναι σαφής και ευθεία: Μια πρόσφατη μελέτη του Πανεπιστημίου Κουόβου της Ιαπωνίας βρήκε ότι, όταν οι χώρες μειώνουν ή εξαλείφουν τα σχετικά τέλη –ιδίως επί ενεργειακά εντατικών βιομηχανιών όπως η εξόρυξη και οι κατασκευές- παρατηρούν αντίστοιχες αυξήσεις στην ποσότητα εκπομπών άνθρακα που συνδέονται με εισαγόμενα αγαθά.

Αυτό σημαίνει ότι αν θέλουμε να καταπολεμήσουμε αποτελεσματικά την κλιματική κρίση, θα χρειαστεί να δώσουμε προσοχή στην εμπορική πολιτική. Ιδιαίτερα θα πρέπει να την αλλάξουμε έτσι ώστε το δίχως περιορισμούς, ασύδοτο 'ελεύθερο εμπόριο' να πάψει να είναι επιλέξιμο. Όμως οι διαμορφωτές της πολιτικής αυτήν την στιγμή δεν έχουν ισχυρά κίνητρα για να μειώσουν το διεθνές εμπόριο επειδή, παραδόξως, οι εκπομπές από το παγκοσμιοποιημένο εμπόριο δεν εμφανίζονται στους υπολογισμούς του άνθρακα κανενός κράτους. Υπάρχουν ένα πλήθος τρόποι να διορθωθεί αυτό – για παράδειγμα, θα μπορούσαν οι εκπομπές από το εμπόριο να καταλογίζονται στις χώρες πάνω στην βάση του τόπου από τον οποίο ξεκινούν τα εμπορεύματα, πού καταλήγουν, ή πού είναι καταγεγραμμένα τα πλοία και τα αεροσκάφη με τα οποία μεταφέρονται. Το μόνο που θα είχαν να κάνουν τα κράτη είναι να συμφωνήσουν πάνω σε ένα πρότυπο. Αλλά μέχρι στιγμής δεν υπολογίζονται οι ευθύνες για αυτές τις αδέσποτες εκπομπές από καμία χώρα. Το αποτέλεσμα είναι μια κατάσταση όπου οι διαμορφωτές των πολιτικών υπόσχονται να ελαττώσουν τις εκπομπές άνθρακα, ενώ ταυτόχρονα εργάζονται για την επέκταση του παγκοσμιοποιημένου εμπορίου – παρ' ότι αυτοί οι δύο στόχοι είναι εξ ολοκλήρου αμοιβαία ασυμβίβαστοι.

Αν αυτοί που αποφασίζουν συνεχίσουν να σέρνουν τα πόδια τους, το βάρος της πραγματικής αλλαγής στον τρόπο διεξαγωγής του παγκόσμιου εμπορίου αναγκαστικά πέφτει στα λαϊκά κινήματα που θα συνεργαστούν προκειμένου να κάνουν να ακουστεί η φωνή τους. Πρέπει να απαιτήσουμε να τεθεί ένα τέλος στο απορρυθμισμένο 'ελεύθερο εμπόριο' και στις φορολογικές πολιτικές που καθιστούν επικερδείς τις πρακτικές όπως η επανεισαγωγή και το περιττό εμπόριο. Ένα από τα κρισιμότερα βήματα προς την κατεύθυνση της εξυγίανσης θα ήταν η κατάργηση των επιδοτήσεων για τα ορυκτά καύσιμα. Όταν οι φορολογούμενοι πάψουν να πληρώνουν μέρος του κόστους των παγκόσμιων μεταφορών, οι πολυεθνικές εταιρείες θα αναγκασθούν να αναθεωρήσουν εκ βάθρων τον τρόπο λειτουργίας τους.

Οι αλλαγές αυτές θα συναντήσουν την σθεναρή αντίσταση των μεγάλων παγκοσμιοποιημένων επιχειρήσεων, και τούτο σημαίνει ότι η συγκέντρωση δυνάμεων υπέρ εμπορικών πολιτικών που προάγουν την υγεία του κοινού και την οικονομική σταθερότητα δεν θα συντελεστεί εν μιά νυκτί. Όμως το πρώτο βήμα είναι να αυξήσουμε την συνειδητοποίηση ότι το εμπόριο είναι κλιματικό ζήτημα, και να ξεπεράσουμε την απροθυμία των περισσότερων μεγάλων διαύλων ενημέρωσης, πολιτικών παραγόντων, και ομάδων ειδικών, να συζητήσουν κριτικά το θέμα.

Με τον στόχο αυτόν κατά νου, τα Local Futures ετοίμασαν ένα νέο σκωπτικό αλλά ενημερωτικό φιλμάκι περί του 'παραλόγου εμπορίου' και των συνεπειών του. Ελπίζουμε ότι μπορεί να συμβάλει στο να επιστήσουμε την προσοχή μας στην ανοησία του ισχύοντος συστήματος, σε πιο υγιείς εναλλακτικές πρακτικές, και να καταστήσει το ζήτημα του παγκοσμιοποιημένου εμπορίου περισσότερο προσεγγίσιμο και κατανοητό από ένα ευρύ ακροατήριο. Γι' αυτό, παρακαλώ, μοιραστήτε το με ανθρώπους που γνωρίζετε, κι ανοίξτε την κουβέντα πάνω στο κρίσιμο αυτό ζήτημα.

Συγγραφέας: Σην Κέλλερ

Ο Σην Κέλλερ είναι συντονιστής μέσω των Local Futures, και παραγωγός των πόντκαστ Local Bites. Έχει σπουδάσει πολιτιστική και γλωσσική ανθρωπολογία στο Κολλέγιο Βασάο, και ζει στην Νέα Υόρκη.

Read blog in English here: <https://www.localfutures.org/connecting-the-dots-insane-trade-and-climate-chaos/>

Read all our blogs here: <https://www.localfutures.org/blog/>